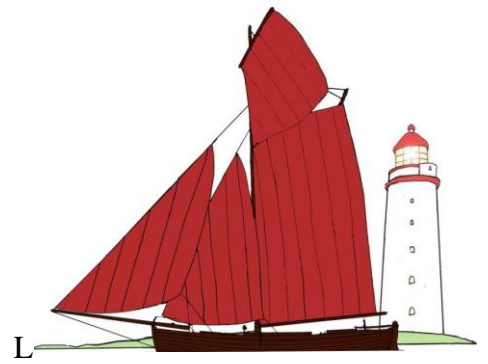


# Listeskøyta

## KYSTKULTURSENTER



Lista, 20. juli 2023.

### INNHALDET I BOKA: «HISTORIEN OM LISTERBÅTEN»

#### Listeskøyta Kystkultursenter skal gi ut boka «Historien om Listerbåten».

Det flate Lista-landskapet ligger helt sør i Norge. En halvøy som ligger som en rand mot Nordsjøbassenget som danner et innhav omkranset av de andre landområdene. Menneskene som kom hit til Lista for 12000 år siden kom i båt. De var helt avhengig av båten for å komme dit. Båten som framkomstmiddel var en betingelse for mennesker som slo seg ned langs norskekysten.

Boka vår, «Historien om Listerbåten» gir i innledningen et historisk perspektiv om båter som ble brukt i i Skagerak og langs Sørlandskysten ut ifra båtfunn ved arkeologiske utgravninger. Om de første menneskene som kom sjøveien fra Danmark og som etter hvert bosetter seg på Sørlandskysten.

Som hovedsak handler det om «Listerbåten» som ble bygget i Lista-distriktet og sjøsatt første gang i Breknestranda i 1820-årene. Denne båttypen viste seg å være en usedvanlig god bruksbåt. Den dukket ikke plutselig fram, men var et resultat av en gradvis utvikling av «handlingsbåren kunnskap». Et mesterverk av en klinkbåt. Den ble mest brukt som los- og fiskebåt. I løpet av 100 år ble Listerbåten en legende langs hele norskekysten. I de store fiskeriene på Kinn, utenfor Møre- og Trøndelagskysten og videre opp til Lofoten der den ble dominerende. Og videre nordover og østover. I Russland er det funnet en gammel Listerbåt som er blitt tatt vare på.

Det er skrevet mye om Listerbåtene i artikler, fagbøker og i historiebøker, men det er ikke skrevet en egen bok om denne båttypen. Boka gir en oversikt over hva som var foranledningen til at det ble bygget og utviklet en båt på Lista med helt spesielle egenskaper, og beretter om Listerbåtens utbredelse og historie.

Båtene langs hele kysten var ulike og var tydelig preget av lokal egenart og kunnskap og fikk forskjellige skrogkonstruksjoner og seilføring. Det var tydelig skille mellom båttypen med ulike byggetradisjoner mellom de ulike kyststrekninger avhengig av vind, sjø og skille mellom hav og fjordlandskap. Båteierne var tydelig stolte av båtene sine, og de var viktige statussymboler i bygdene. Båtbyggerne gjorde derfor sitt ytterste for å få fram til et fremragende resultat.

Under fiskerimessen i Stavanger i 1868 ble det arrangert en regatta der fiskebåter fra hele Sør- og Vestlandet deltok. Listerbåtene tok flere premier. Under premieutdelingen ble «Den norske sjømann er et gjennombarket folkeferd ...» sunget. Denne «hymnen» til sjøfolk er krevet av Bjørnstjerne Bjørnson og bestilt for anledningen regattaen. Det ble utdelt 5 sølvkrus til dyktige båtbyggere av båter som deltok under regattaen med monogrammet til Karl den 15. på en sølvmynt på lokket. 3 av krusene ble gitt til båtbyggere på Borhaug på Lista! Etter dette ble båtbyggere sendt til Lista for å lære å bygge denne båttypen. De fikk Kongelig stipend for å kunne etablere seg på steder langs kysten for å drive med videre opplæring med å bygge listerbåter. Under verdensutstillingene i «Paris 1878» og «Chicago 1893» var Listerbåten utstilt og presentert for å være «Den beste av de norske fiskebåtene»! Dette blir dokumentert i boka.

Da båtmotorene gjorde sitt inntog rundt 1900, så var det lettvis å sette inn motorer i listerbåtene i motsetning til i flere andre båttypen. Motorene revolusjonerte fiskeflåten. Selveste Lofotfiske ble etter hvert dominert av båttypen fra Lista. Rundt 1900 gikk båtbyggerne på Lista over til å bygge Listerskøyter, og de var lenge klinkbygde. De økte i størrelse, motoren kom i bruk og de gikk etter hvert over til kravellbygde skrog. Flere skøyter ble solgt til Rogaland. Disse ble brukt som fiske- og frakteskøyter. Det er tatt vare på 2 av de gamle skøytene fra Rogaland, F/S «Linda» (1907) som er utstilt på Listeskøyta Kystkultursenter, og F/S «Vikre» (1908) som eies av Agder fylkeskommune og står lagret på Lista. Begge skøytene er bygget på Borhaug, Lista.

Boka vil også fortelle historien om gamle listerbåter som er tatt vare på og som vi har registrert. Noen av dem er 100-årringer, og er ennå i bruk. En av båtene har sin helt spesielle historie. Den er tatt vare på i Sumsoj Posad, en landsby i Nord-Russland. Vi har fått nye bilder derfra.

Utkastet til manuset er nå ferdig og er til videre bearbeiding med innsamling av bildemateriell, tegninger m.m. Det er et omfattende og krevende arbeid

Lista, 20. juli 2023.

Stein Nordhaug.

Leder for bokprosjektet.



**Таким видели село в конце XIX века К. Случевский и великий князь Владимир Александрович Романов**

*Eller på norsk (vha Google translate):*

*«Slik ble landsbyen sett på slutten av 1800-tallet av K. Sluchevsky og storhertug Vladimir Alexandrovich Romanov»*